

Málokterý zahraniční autor si zaslouží označení „čechofil“ více než polský novinář a spisovatel Mariusz Szczygieł (*1966), jeden z nejznámějších představitelů polské školy literární reportáže. Sympatie jsou v tomto případě ovšem oboustranné – od vydání knihy *Gottland* (č. 2007) se jeho díla těší u tuzemských čtenářů trvalé oblibě a většina z nich se také již dočkala českého vydání.

Letos na podzim k nim přibyla Szczygiełova loňská novinka, kniha literárních reportáží a fejetonů nazvaná prostě *Není* (Dokořán, Jaroslava Jiskrová – Máj 2019) a přeložená již tradičně Helenou Stachovou. Materiál pro ni začal autor sbírat prý už v roce 2006 a výsledkem je soubor co do námětů i formy jejich zpracování velmi různorodý. I když pomíneme značné rozdíly v délce shromážděných textů, dané již zmíněnou žánrovou dvojkolejností knihy (reportáž vs. fejeton), lze jen s obtížemi nalézt jejich společné pojítko, respektive přijmout to, s nímž přichází autor a k němuž odkazuje zvolený titul. Na téma pomíjivosti, o němž je řeč, sice při četbě opakovaně narážíme, avšak s trochou nadsázky by se dalo říci, že tomu tak je přece vždy, když máme co do činění s příběhy lidí nebo předmětů kolem nás. Označení „toho, co není“ za leitmotiv dotyčné knihy se tak jeví jako z nouze ctnost.

Pokud jde o reportáže, které bezesporu představují těžiště celé knihy (což neznamená, že by autorovy fejetony nenabízely poutavé čtení a ne jeden trefný postřeh), jen málokdy naplňují naši obecnou představu o tomto žánru coby očitém svědectví o aktuálních společenských jevech, zaměřeném ke konkrétnímu časoprostoru, a troufám si říci, že to není jen specifiky tzv. polské literární reportáže. Převažují zde biografické črty vybraných osobností, mezi nimiž nalezneme kupříkladu českou básničku Violu Fischerovou, polské spisovatelky-dvojčata Ludwiku a Zofii Woźnic-

Není na škodu si přečíst Není

PETR NAGY

ké, polského sochaře Tomasze Górnického, ale i řadu neznámých postav s převážně tragickými životními příběhy. Vedle toho však kniha přináší třeba osobně laděnou reportáž o jednom zapadlém vetešnictví v maďarské metropoli.

Mnohé příspěvky budí dojem, že svému autorovi takřkajíc spadly do klína, což – míněno již zcela vážně – platí přinejmenším o některých zpracovaných námětech. Některé texty totiž působí dosti syrovým dojmem, jako pouhý záznam dialogu, ať už živého, telefonického či korespondenčního, publikovaného bez jakéhokoliv autora komentáře, ba nezděka i vynechávajícího jím vedenou část rozhovoru. Nutno

mít ovšem na paměti, že autorův podstatný vklad spočívá již v samotném jejich výběru a zveřejnění. „To nejzajímavější neví, že je nejzajímavější. Potřebuje pomoc,“ píše na jednom místě Szczygieł a vystihuje tím jedno z hlavních posláních každého reportéra.

To však nic nemění na tom, že literárně nejzdařilejší a ze čtenářského hlediska nejpůsobivější je dvojice textů, která pojednává o případech již dříve reflektovaných, a sice reportáže *Hvězda mezi vilami* a *Roztomilý a poslušný*. První z nich je věnována pražské Müllerově vile, kterou projektoval Adolf Loos, a autor v ní kromě smyslu pro dramaticko (nejen zde si se svými čtenáři trochu pohrává) osvědčuje výrazný cit pro architekturu. V osudu slavného domu a rodiny Müllerových se odráží mnohé z dějinných zvratů ve 20. století a příliš optimismu neskýtá ani závěrečný „happy end“, kdy se vila „stala svým vlastním muzeem“. Ve srovnání s druhým textem jde ovšem ještě o čtení bezmála oddechové – pojednává o učitelce Evě T., která spolu s mužem utýrala k smrti svého nevlastního syna a po odsezení trestu se vrátila nejen do svého bývalého bytu, ale dokonce i za katedru, a ještě se stala poradkyní ministerstva školství. Depresivní příběh, k jehož vyprávění dostal autor podnět od někoho jiného, oplývá jak mnohovrstevnatostí (odhaluje i rodinné zázemí Evy T.), tak společenským přesahem (diskutabilní možnosti právního očištění pachatele po odpykání trestu), ale především skýtá intenzivní a děsivý pohled do nejtemnějších koutů lidské duše.

A i když lze nové knize Mariusze Szczygieła leccos vytknout (místo vystupuje autor do popředí až příliš, jindy by čtenář jeho absentující přítomnost naopak uvítal, nemluvě o trochu bezzubém způsobu reprodukování vybraných příběhů bez ironického glosování příznačného například pro *Gottland*), již pro tyto dva texty stojí rozhodně za přečtením.